

names of organizations, services, types of meteorological reports, weather phenomena, aviation equipment and so on. Depending on the methods of reduction there were distinguished initialisms, acronyms, initially-elliptical, abromorphic, abromorphic-elliptical, initially-digital, initially-word, syllabic, relative abbreviations. The connection between the type of abbreviations and choice of training exercises for future aviation specialists was determined. Analysis of different types of acronyms and abbreviations allowed to conclude that, along with a considerable amount of initial abbreviations, elliptical, initially-elliptical and initially-digital abbreviations are widespread in the English phraseology of telephony communication, in particular in meteorological reports.

Key words: meteorological report, abbreviation, contraction, elliptical, initially-elliptical and initially-digital abbreviations, word-formation expressions.

Стаття надійшла до редколегії
22.01.2015 р.

УДК 811.112'42'37

Вікторія Шевченко

Приховані перформативні висловлення в німецькомовному діалогічному дискурсі XV–XXI ст.

У статті проаналізовано структуру й лінгвопрагматичні властивості прихованих перформативних висловлень, а також за допомогою встановлення структурних моделей прихованих перформативних висловлень виявлено основні характеристики їх історичної динаміки в німецькомовному діалогічному дискурсі. Приховані перформативні висловлення в німецькомовному діалогічному дискурсі XV–XXI ст. демонструють тенденцію збільшення кількості синтаксичних моделей, з одного боку, та обсолетизацію окремих моделей – з іншого. Іллокутивні типи мовленнєвих актів, які реалізуються прихованими перформативами, охоплюють асертиви, директиви, експресиви, комісиви, причому історична динаміка стосується передусім їх частотності: у XV–XVI ст. здійснюються переважно директивні мовленнєві акти, а у XX–XXI ст. високу частотність демонструють перформативні етикетні контактиви. Мовленнєві акти благання, присягання, які демонстрували високу частотність у XV–XVI ст., майже вийшли з ужитку у XX–XXI ст. Лінгвопрагматичні властивості висловлень із прихованими перформативами стосуються іллокутивних типів мовленнєвих актів, які реалізуються за їх допомогою. Розмежуємо мовленнєві акти у власне перформативному значенні та мовленнєві акти перформативної форми, які виконують метакомунікативну функцію. Перші демонструють іллокутивну та перлокутивну специфіку, яка визначається реалізованим при цьому іллокутивним типом. Метакомунікативні перформативні висловлення належать до фатичного іллокутивного типу, сутність якого полягає в намірі мовця підтримати мовленнєвий контакт з адресатом.

Ключові слова: благання, іллокутивний тип, історична динаміка, приховані перформативні висловлення, перформативна формула, присягання.

Постановка наукової проблеми та її значення. З перших кроків свого розвитку лінгвопрагматика приділяє суттєву увагу перформативним висловленням. Концепцію перформативності, яку наприкінці 1950-х – на початку 1960-х рр. обґрунтував англійський лінгвіст Дж. Остін [5], поклала початок теорії мовленнєвих актів, що стала одним із варіантів теорії мовленнєвої діяльності. Згідно із цією концепцією перформативи розуміють як такі мовленнєві одиниці, що на момент їх вимовлення не просто описують якусь дію, а є самою дією, яку здійснює мовець. Однак проблема перформативності й надалі залишається далекою від розв'язання, тому що поняття перформативності та перформативні мовленнєві акти не має однозначного тлумачення в лінгвістиці; проблемним є також питання про статус прихованих перформативних висловлень.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проблема перформативності неодноразово ставала предметом дослідження вчених на матеріалі різних мов [1, с. 208–223; 2, с. 344–350; 3, с. 27–28; 5; 6; 10, с. 355–369; 12, с. 25–40; 13]. В історії вивчення перформативних висловлень поворотним пунктом виявилися роботи Б. Фрейзера, який виокремив так звані приховані перформативи – *hedged performative* [11, с. 151–172]. Маються на увазі перформативні висловлення, які демонструють відхилення від

класичної перформативної формули із займенником першої особи однини та перформативним дієсловом у формі теперішнього часу дійсного способу активного стану, за яким іде пропозиційна частина (*p*), що вказує на бажаний або наявний стан справ: *Ich... (performatives Verb) dich / dir (hiermit), dass ... (Satz) – Ich verspreche dir hiermit..., Ich bitte dich hiermit...,* а саме містять при собі допоміжне або модальне дієслово та є модифікаціями експліцитної перформативної формули: *Ich möchte Sie einladen..., Darf ich fragen...* [11].

Однак структура й лінгвопрагматичні властивості таких висловлень досі не знайшли належного висвітлення на матеріалі німецькомовного дискурсу, чим і зумовлена актуальність цієї статті.

Мета статті – виявити основні характеристики історичної динаміки прихованих перформативних висловлень у німецькомовному діалогічному дискурсі. Актуальне та нагальне завдання – встановити особливості прихованих перформативів у діахронічному аспекті.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Об'єкт дослідження – висловлення прихованої перформативної форми німецькою мовою, предмет – їх історична динаміка в німецькомовному діалогічному дискурсі XV–XXI ст.

Матеріалом дослідження слугували твори художньої літератури німецькою мовою, персональне мовлення яких наближене до розмовного. Для діахронічного аналізу виокремлюємо два синхронні відрізки – XV–XVI ст. (драматичні твори Г. Сакса, Я. Айрера, В. Рабера) і XX–XXI ст. (драматичні та прозаїчні твори авторів Німеччини й Австрії).

До прихованих перформативів Б. Фрейзер відносить висловлення з дієсловом у формі умовного способу (*würde-Form / Konditionalis I*) і висловлення з модальними дієсловами, що їх деякі лінгвісти називають модалізованими [7; 8, с. 112–125; 9; 10, с. 355–369] через присутність у їх структурі модального дієслова.

Аналіз перформативних висловлень у діалогічному дискурсі XV–XVI ст. дав підстави виділити такі структурні моделі прихованих перформативів:

– **Ich + Modalverb + Nomen / Personalpronomen + performatives Verb + p:**

(1) *Der Mesner spricht:*

“Hör, Weib, ich muss dich eines fragen!

Ich bitt dich, wöllest sagen mir,

was sagt der Pfaff gester zu dir,

das du ihm tätst zu Opfer gohn?” (Hans Sachs, *Der blind Mesner mit dem Pfarrer und seim Weib*, S. 248).

– **Wir + Modalverb + Nomen / Personalpronomen + performatives Verb + p:**

(2) *Hermann Lötsch spricht:*

“*Mein Heinz, bedenk dich doch auf morgen!*

Schau! Da kommt unser Öheim Fritz.

Den wöll wir auch Rat fragen itzt.” (Hans Sachs, *Der Baurenknecht will zwo Frauen haben*, S. 341).

– **Ich / Wir + Hilfsverb haben / tun + Nomen / Personalpronomen + performatives Verb + p:**

(3) *Procuratur:*

“*Mareth, ich thuen dir danckh sagn;*

Nun well wir umb dy zerung klagn.” (Vigil Raber, *Der Prozess gegen Rumpold*, S. 117).

– **Ich / Wir / Es + Hilfsverb im Konjunktiv + performatives Nomen + p:**

(4) *Der König spricht:*

“Horati, es wär unser Bitt,

wollst der Stadt Rom dein Söhn vergünnen,

und wenn sie diesen Kampf gewünnen,

wär dein Geschlecht ein ewig Ehr.” (Hans Sachs, *Die sechs Kämpfer*, S. 66).

– **Verb haben im Imperativ + (Adverb) + performatives Substantiv + p:**

(5) *Die Bäuerin spricht:*

“Mein Mann, hab dank mit diesen Dingen,

daß du meim Alten bist günstig noch!

Will's Gott, ich will's verdienen doch,

dir auch nachschicken meine Schätz.” (Hans Sachs, *Der fahrend Schuler im Paradeis*, S. 318).

(6) *Lucretia:* “Hab immer danck, du ehrholdt!

Mein bötlein, bringst du mir ein brieff?” (Hans Sachs, *Tragedia von der Lucretia*, S. 3)

– **Ich / Wir + Modalverb + Personalpronomen + performatives Verb + Modalverb:**

(7) Rueley:

“Herr, ich khan euchs sagn woll,

Als ain frumme junckfrau soll.

Es ist nun, woll ain halbes jar,

Da ich rest innen war,

Und habs mit meinen augen gesechn.” (Vigil Raber, *Der Prozess gegen Rumpold*, S. 110).

Уживання модальних дієслів та форм кон'юнктиву в дискурсі XV–XVI ст., де панували певні домінуючі відносини між мовцями, пояснюється тим, що мовець, який здійснював мовленнєвий акт, намагався донести свою точку зору в більш увічливій формі. Ці форми слугували, зазвичай, для пом'якшення перлокутивного ефекту перформативних висловлень, роблячи їх менш категоричними та наполегливими.

Сучасний дискурс демонструє, окрім означених моделей (1), (2), (4), інші, серед яких найчастотніші такі:

– **Partizip II von performativem Verb + Hilfsverb im Konjunktiv I + Nomen + p:**

(8) “Gelobt sei deine Weisheit, der König Salomo!” (S. Heym, *Der König David*, S. 8).

– **Es + würde-Form + Personalpronomen + performatives Verb + p:**

(9) Kristine: “Also, wir waren beim Fünfkampf»

Martin: «Es würde mich zum Beispiel interessieren, wurden eigentlich in Olympia geistige Wettkämpfe ausgetragen?»

Kristine: “Geistige Wettkämpfe, meinen Sie... Da bin ich momentan überfragt.” (B. Strauß, *Die Fremdenführerin*, S. 15)

– **Ich / Wir + Modalverb im Präteritum / Plusquamperfekt Konjunktiv + p:**

(10) “Ich könnte jetzt behaupten, Sie hätten gestern bei mir einen Pullover liegen lassen, den ich jetzt dummerweise vergessen hätte”, sagte er (Spörrle, *Ist der Herd wirklich aus*, S. 42)

Типова форма модального дієслова у складі перформативних висловлень – перша особа однини чи множини теперішнього часу активного стану дійсного способу. Але, як показує мовний матеріал, уживані також форми минулого часу умовного способу (*Präteritum* чи *Plusquamperfekt Konjunktiv*), до того ж, модальне дієслово зберігає своє значення в перформативному висловленні.

Багато прихованих перформативних висловлень містять при собі перформативне дієслово, при цьому перформативне дієслово має незвичну для себе форму інфінітива, а модальне дієслово виконує роль «додаткового будівельного елемента». Незважаючи на таке граматичне оформлення, перформативне дієслово зберігає свої семантичні та функціональні якості.

З іншого боку, ряд моделей XV–XVI ст. обсолетизувалися і не зафіксовані в сучасному німецькомовному дискурсі, зокрема дієслово *thun* як інтенсифікатор (3), дієслово *haben* у формі наказового способу (5), (6), перформативні висловлення з декількома модальними дієсловами (7).

Лінгвопрагматичні властивості висловлень із прихованими перформативами стосуються іллокутивних типів мовленнєвих актів, які реалізуються за їх допомогою. Розмежовуємо мовленнєві акти у власне перформативному значенні (11) та мовленнєві акти перформативної форми, які виконують метакомунікативну функцію (12) [4, с. 213–225; 14]:

(11) *Die Jungfrau spricht:*

“Du Schelm, Mörder und Bösewicht,
ich glaub, dass du ihn hast erschlagen.

Das will ich allen Göttern klagen,

auf daß sie rächen seinen Tod.” (Hans Sachs, *Die sechs Kämpfer*, S. 75)

(12) *Morhold, der Held spricht:*

“Junger Mann, es erbarmt mich dein,
dass ich dich bringen soll ums Leben.

Ein treuen Rat will ich dir geben:

Kehr um! Fahr mit mir in Irland!

Ehr und Reichtum wird dir bekannt.

Und nimm dich nur des Kampf nit an!” (Hans Sachs, *Von der strengen Lieb Herr Tristrant mit der schönen Königin Isalden*, S. 12).

Висловлення власне перформативної форми демонструють іллокутивну та перлокутивну специфіку, яка визначається реалізованим при цьому іллокутивним типом. Метакомунікативні перформативні висловлення належать до фатичного іллокутивного типу, сутність якого полягає в намірі мовця підтримати мовленнєвий контакт з адресатом [6, с. 469–476]. При цьому частотність уживання перформативів у метакомунікативній функції в сучасному німецькомовному дискурсі збільшилася. Що стосується власне перформативних висловлень, то якісний склад їх іллокутивних типів не змінився: вони реалізують мовленнєві акти асертиви (10), директиви (13), комісиви (8), квеситиви (14), експресиви (15):

(13) *“Ich möchte Sie um eine zweite Chance bitten.”* (Seghers, *Die Braut im Schnee*, S. 137);

(14) *Gastgeber: “Vielen Dank! Im Allgemeinen ist er gut verträglich.”*

Gast: “Darf ich fragen, woher Sie ihn beziehen?”

Gastgeber: “Direkt vom Weinbauern.” (Müller, *Der eine und der andere*, S. 43);

(15) *“Nein, das geht nicht. Ich danke dir sehr für den Vorschlag. Wirklich, ich bin dir sehr dankbar.”* (Nossack, *Spätestens im November*, S. 162).

Найбільш частотними в XV–XVI ст. є директиви, а у XX–XXI ст. високу частотність демонструють перформативні етикетні контактиви.

Майже вийшли з ужитку у XX–XXI ст. мовленнєві акти благання (16), присягання (17), які демонстрували високу частотність у XV–XVI ст.:

(16) *Klaus Hutzelbauer spricht:*

“Ich soll beten! Lüst mich nit wohl!

Ich steck Unmuts und angst so voll

und geh gleich in den Sinnen um,

wie der Hund in den Flöhen krumm.” (Hans Sachs, *Der Pfarrer mit sein Ehebrecher-Bauern*, S. 233).

(17) *Der Mann reckt zwei Finger auf, spricht:*

“Ich wil ein härten Eid dir schwern,

das ich mein Eh nit tät versehrn

mit andren schönen Frauen jung.” (Hans Sachs, *Das heiß Eisen*, S. 355).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, приховані перформативні висловлення в німецькомовному діалогічному дискурсі XV–XXI ст. демонструють тенденцію збільшення кількості синтаксичних моделей – з одного боку, та обсолетизацію окремих моделей – з іншого. Іллокутивні типи мовленнєвих актів, які реалізуються прихованими перформативами, охоплюють асертиви, директиви, експресиви, комісиви, причому історична динаміка стосується передовсім їх частотності: у XV–XVI ст. здійснюються переважно директивні мовленнєві акти, а у XX–XXI ст. найбільш частотні перформативні етикетні контактиви. Мовленнєві акти благання і присягання майже вийшли з ужитку у XX–XXI ст.

Перспективи дослідження вбачаємо в поглибленні аналізу історичної динаміки перформативних висловлень у метакомунікативній та іллокутивній функції.

Джерела та література

1. Апресян Ю. Д. Перформативы в грамматике и словаре / Ю. Д. Апресян // Изв. АН СССР. Сер. лит. и яз. – 1986. – Т. 45. – № 3. – С. 208–223.
2. Безугла Л. Р. Мовленнєві акти перформативної форми у німецькомовному дискурсі / Л. Р. Безугла // Проблеми загального, германського та слов'янського мовознавства. До 70-річчя професора В. В. Левицького : зб. наук. пр. – Чернівці : [б. в.], 2008. – С. 344–350.
3. Богданов В. В. Иллокутивная функция высказывания и перформативный глагол / В. В. Богданов // Содержательные аспекты предложения и текста. – Калинин : Калинин. гос. ун-т, 1983. – С. 27–28.
4. Михеев М. Ю. Перформативное и метатекстовое высказывание (или чем можно испортить перформатив?) / М. Ю. Михеев // Логический анализ языка. Противоречивость и аномальность текста. – М. : Наука, 1990. – С. 213–225.
5. Остин Дж. Л. Перформативы – констативы / Дж. Л. Остин // Философия языка. – М. : Едиториал УРСС, 2004. – С. 23–34.
6. Почепцов Г. Г. Избранные труды по лингвистике / Г. Г. Почепцов. – Харьков : ХНУ им. В. Н. Каразина, 2009. – 556 с.
7. Романов А. А. Прагматические особенности перформативных высказываний / А. А. Романов // Прагматика и семантика синтаксических единиц. – Калинин : [б. и.], 1984. – С. 86–92.

8. Романов А. А. Модализированные перформативные конструкции в системе регулятивных средств диалогического общения / А. А. Романов // Перевод и автоматическая обработка текста. – М. : ИЯ АН СССР, 1987. – С. 112–125.
9. Стасюк А. В. Модализированные перформативные конструкции в немецком языке : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Стасюк Александр Викторович. – Тверь, 2005. – 176 с.
10. Die performativen Äußerungen – eine empirische Studie / M. Brandt, G. Falkenberg, N. Fries, F. Liedtke [et al.] // Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung. – 1990. – Bd. 43, Heft 3. – S. 355–369.
11. Fraser B. Verdeckte Performative Äußerungen / B. Fraser // Sprechakttheorie. Ein Reader / hrsg. und aus dem engl. üb. von P. Kußmaul. – Wiesbaden : Athenaion, 1980. – S. 151–172.
12. Grewendorf G. How Performatives Don't Work / G. Grewendorf // Meggle G., Grewendorf G. (ed.). Speech Acts, Mind and Social Reality. Discussions with John R. Searle. – Dordrecht et al. : Kluwer, 2002. – P. 25–40.
13. Kertscher J. Performativität und Praxis / Jens Kertscher, Dieter Mersch. – München : Wilhelm Fink Verl., 2003. – 302 S.
14. Meyer-Hermann R. Haben “performative Formeln” und /oder “performative Äußerungen” metakommunikative Funktion? / R. Meyer-Hermann // Frier W. (hg.) Grundfragen der Textwissenschaft. – Amsterdam : Rodopi, 1979. – 323 S.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Heym S. Der König David / S. Heim // Bericht, Frankfurt am Main : Fischer, 1974. – S. 8.
2. Nossack H. E. Spätestens im November / H. E. Nossack. – Berlin : Suhrkamp, 1990. – 277 S.
3. Müller H. Der eine und der andere / Helmut Müller // Szenische Dialoge. – München : Klett, 1995. – 55 S.
4. Sachs H. Tristant und Isald / H. Sachs // Werke in zwei Bänden. – Berlin : Aufbau-Verlag, 1972. – Bd. 2. – S. 7–56.
5. Sachs H. Der Baurenknecht will zwo Frauen haben / H. Sachs // Werke in zwei Bänden. – Berlin : Aufbau-Verlag, 1972. – Bd. 2. – S. 341.
6. Sachs H. Der blind Mesner mit dem Pfarrer und seim Weib / H. Sachs // Werke in zwei Bänden. – Berlin : Aufbau-Verlag, 1972. – Bd. 2. – S. 248.
7. Sachs H. Der fahrend Schuler im Paradeis / H. Sachs. – Tübingen : Universitätsverlag, 1870–1908. – S. 318.
8. Sachs H. Tragedia von der Lucretia / H. Sachs. – Tübingen : Universitätsverlag, 1870–1908. – Bd. 12. – S. 3–6.
9. Sachs H. Die sechs Kämpfer. Stück in vier Akten / H. Sachs // Werke in zwei Bänden. – Berlin : Aufbau-Verlag, 1972. – Bd. 2. – S. 57–85.
10. Sachs H. Das heiß Eisen. Stück in vier Akten / H. Sachs // Werke in zwei Bänden. – Berlin : Aufbau-Verlag, 1972. – Bd. 2. – S. 352–362.
11. Sachs H. Der Pfarrer mit sein Ehebrecher-Bauern. Stück in vier Akten / H. Sachs // Werke in zwei Bänden. – Berlin : Aufbau-Verlag, 1972. – Bd. 2. – S. 233–246.
12. Seghers J. Die Braut im Schnee / J. Seghers. – Hamburg : Rowohlt Verl., 2005. – 478 S.
13. Spörrle M. Ist der Herd wirklich aus? / M. Spörrle. – 2. Aufl. – Hamburg : Rowohlt Taschenbuch Verl., 2005. – 156 S.
14. Strauß B. Die Fremdenführerin / Botho Strauß // Stück in zwei Akten. – München : Taschenbuch-Verlag, 1991. – A. 1. – S. 15.
15. Raber V. Der Prozess gegen Rumpold / V. Raber // Fastnachtspiele des 15. und 16. Jahrhunderts. – Stuttgart : Reclam, 1990. – S. 91–130.

Шевченко Вікторія. Скрытые перформативные высказывания в немецкоязычном диалогическом дискурсе XV–XXI ст. В статье проанализированы структура и лингвопрагматические свойства скрытых перформативных высказываний, а также при помощи установления структурных моделей скрытых перформативных высказываний выявлены основные характеристики их исторической динамики в немецкоязычном диалогическом дискурсе. Скрытые перформативные высказывания в немецкоязычном диалогическом дискурсе XV–XXI вв. демонстрируют тенденцию увеличения количества синтаксических моделей, с одной стороны, и обsolesцизацию отдельных моделей – с другой. Иллокутивные типы речевых актов, реализуемых скрытыми перформативами, охватывают ассертивы, директивы, экспрессивы, комиссивы, причем историческая динамика касается в первую очередь их частотности: в XV–XVI вв. реализуются директивные речевые акты, в XX–XXI вв. высокую частотность демонстрируют перформативные этикетные контактивы. Речевые акты мольбы, клятвы, демонстрирующие высокую частотность в XV–XVI вв., практически вышли из употребления в XX–XXI вв. Лингвопрагматические свойства высказываний со скрытыми перформативами касаются иллокутивных типов реализуемых с их помощью речевых актов. Различаем речевые акты в собственно перформативном смысле и речевые акты перформативной формы, выполняющие метакоммуникативную функцию. Первые демонстрируют иллокутивную и перлокутивную специфику, определяющуюся тем иллокутивным типом, который при этом

реализуется. Метакоммуникативные перформативные высказывания относятся к фатическому иллокутивному типу, сущность которого состоит в намерении говорящего поддержать речевой контакт с адресатом.

Ключевые слова: мольба, иллокутивный тип, историческая динамика, скрытые перформативные высказывания, перформативная формула, клятва.

Shevchenko Viktoriia. Hedged Performative Utterances in the German Dialogical Discourse of the XV–XXI Centuries. The article analyses the structure and linguopragmatic features of hedged performative utterances. It also reveals the basic characteristics of the historical dynamics of hedged performative utterances by means of their structure models identification in the German dialogical discourse. Hedged performative utterances in the German dialogical discourse of the XV–XXI centuries demonstrate the tendency of increasing the amount of syntactical models on the one hand and obsolescence on the other hand. Illocutive types of speech acts that are realized by hedged performatives embrace assertives, directives, expressives, commissives, with historical dynamics concerning first of all their frequency. In the XV–XVI centuries directive speech utterances were basically used, and in the XX–XXI centuries performative etiquette contactives demonstrated a high frequency. Speech acts of praying and swearing, that demonstrated a high frequency in the XV–XVI centuries, almost became obsolete in the XX–XXI centuries. Linguopragmatic features of the utterances with hedged performatives concern illocutive speech acts that are realized therewith. We differentiate the speech acts in the performative sense and speech acts of the performative form that fulfill a metacommunicative function. The first demonstrate an illocutive and perlocutive specific character defined by the illocutive type. Metacommunicative performative utterances belong to a phatic illocutive type the essence of which is in the addresser intention to keep up the speech contact with an addressee.

Key words: praying, illocutive type, historical dynamics, hedged performative utterance, performative formula, swearing.

Стаття надійшла до редколегії
05.01.2015 р.

УДК 81'37

Ірина Шуляк

Непрямий мовленнєвий акт як мовний репрезентатив комунікативної інтенції

Статтю присвячено аналізу та характеристиці непрямого мовленнєвого акту в системі мовних репрезентативів комунікативної інтенції мовця. Розкрито механізм породження непрямого мовленнєвого акту; виокремлено семантичне і прагматичне значення у його структурі. Виявлено, що непрямому мовленнєвому акту властиве розширення та поглиблення змісту повідомлення в результаті нарощення семантичного значення мовних одиниць висловлювання через конситуативні умови їх уживання мовцем відповідно до потреб комунікативної інтеракції. Встановлено, що за допомогою непрямого висловлювання мовець передає співрозмовникові значно більший зміст, ніж той, який він реально повідомляє, і те, що мається на увазі, не завжди збігається з тим, що він говорить, тому що висловлювання імпліцитне. З'ясовано, що результатом опосередкованого способу вираження значення в непрямому мовленнєвому акті є імпліцитний смисл. У результаті аналізу комунікативної категорії визначено, що непрямий мовленнєвий акт, зберігаючи свій прямий комунікативний задум, виражений експліцитно, стає виразником іншого, заздалегідь сформованого мовцем, імпліцитного.

Ключові слова: непрямий мовленнєвий акт, семантичне значення, прагматичне значення, імпліцитний смисл, інтенція.

Постановка наукової проблеми та її значення. Особливий дослідницький інтерес лінгвістичних розвідок сучасного мовознавчого простору, які здійснені у руслі комунікативно-когнітивної парадигми, складає проблема породження висловлювання як вербального засобу вияву інтенції комунікантів у процесі інтеракції для впливу на свідомість і поведінку адресата. Відповідно, комунікативно-когнітивна спрямованість сучасної лінгвістичної науки визначає основними пріоритетами в дослідженні комунікативних категорій аналіз способів експлікації комунікативного наміру [4; 10; 14; 16; 17; 20]. У процесі комунікації трапляються ситуації, у яких мовець не має на меті прямо демонструвати свої дії та наміри. Експліцитне, безпосередньо відкрите вираження інтенції мовця через мовленнєвий акт змінює непрямим виражене, а приховане висловлювання думок, вражень, по-